

De nieuwe Wet seksuele misdrijven

2 ■ 2024

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. Pieter Dorhout, hoofdredacteur
Prof. mr. dr. Sven Brinkhoff
Mr. drs. Marije Jeltens
Mr. dr. Sander Kole
Mr. dr. Lies Punselie
- **Docent** Mr. Ivonne Leenhouders
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam

© 2024 JurisDidact, Gorssel
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 194,50 (excl. btw). Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: Parallelweg 25, 7213 VT Gorssel.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van MOCuitgevers BV, gedeponeed bij de Kamer van Koophandel onder nummer 6469182. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.mocuitgevers.nl.

Inhoud

Inleiding – 5

Pretoets – 7

Blok A

De ontbrekende wil (het nieuwe consentmodel)

A1 De achtergrond van de wetswijziging – 9

A2 Nieuwe definitiebepaling (art. 239 Sr) – 11

A3 De nieuwe basisdelicten aanranding en verkrachting (consentmodel) – 14

A4 Nadere uitleg van het criterium van de ontbrekende wil – 21

A5 Strafverzwaringsgronden – 25

Blok B

Overige nieuwe strafbaarstellingen in de WSM

B1 Inleiding – 28

B2 Strafbaarstellingen aanranding en verkrachting van kinderen – 29

B3 De nieuwe verzamelbepaling van seksueel corrumpen van kinderen beneden de 16 jaar – 32

B4 Seksuele intimidatie – 33

Blok C

Varia

C1 Bewijs – 35

C2 Geobjectiveerde leeftijden – 35

C3 Verjaringsregels – 36

C4 Strafmaxima – 37

Afkortingenlijst – 39

Antwoorden pretoets en casuïstiek – 40

Noten – 47

Toetsvragen – 49

Bijlagen

Bijlage 1 Oude Titel XIV ‘Misdrijven tegen de zeden’ – 51

Bijlage 2 Nieuwe Titel XIV ‘Seksuele misdrijven’ – 57

Bijlage 3 Transponeringstabel – 63

Inleiding

Met ingang van 1 juli 2024 is de nieuwe Wet seksuele misdrijven in werking getreden. Deze wet bevat een integrale herziening van Titel XIV Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht. Het doel van de wetswijziging is modernisering van ‘de zedendelicten’, die voortaan ‘seksuele misdrijven’ worden genoemd. De strafrechtelijke bescherming tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt uitgebreid en bestaande bepalingen worden gemoderniseerd, onder meer om ze beter in te passen in de huidige digitale samenleving.

Deze cursus is bedoeld voor de advocaat die in de praktijk te maken heeft met seksuele misdrijven en die op overzichtelijke wijze wil worden geïnformeerd over de omvangrijke en op onderdelen ook complexe wijzigingen die de zedenwetgeving met ingang van 1 juli 2024 heeft ondergaan. Onder meer het nieuwe ‘consentmodel’ zal worden besproken, waarin niet enkel het *doorbreken* van de wil van de ander leidt tot strafbaarheid, maar ook het hebben van seksueel contact bij een *ontbrekende* wil strafbaar zal zijn. Toegelicht wordt in welke situaties volgens de wetgever sprake is of kan zijn van een ontbrekende wil en hoe deze wijziging in de wet vorm heeft gekregen.

Ook wordt een aantal andere nieuwe seksuele delicten besproken en wordt stilgestaan bij de nieuwe structuur van Titel XIV Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht, waarbij een duidelijker onderscheid is gemaakt tussen bepalingen die betrekking hebben op de bescherming van (seksueel) minderjarigen enerzijds en de overige seksuele misdrijven anderzijds.

Deze juridische nascholing bestaat uit:

Blok A

Blok B

Blok C

De ontbrekende wil (het nieuwe consentmodel)

Overige nieuwe strafbaarstellingen in de WSM

Varia

Blok A gaat in op het nieuwe ‘consentmodel’ en de nieuwe basisdelicten aanranding en verkrachting. Kort wordt geschetst wat de achtergrond is van deze ingrijpende wetswijziging en in welke situaties onder de nieuwe wet sprake is van verkrachting en aanranding. Hierbij zal ook aandacht worden besteed aan strafbaarheid wegens het ontbreken van een vrije positieve wilsuiting, bij seksueel contact in een hiërarchisch ongelijkwaardige verhouding of als sprake is van een situatie van lichamelijke of geestelijke onmacht.

Blok B gaat nader in op de overige belangrijke wijziging van de nieuwe titel Seksuele misdrijven. De nieuwe bepalingen voor aanranding en verkrachting binnen de diverse leeftijdscategorieën worden besproken. Ook de nieuwe strafbaarstelling van het seksueel benaderen van kinderen komt aan de orde, evenals de aanpassingen van een aantal andere bepalingen die beogen minderjarigen te beschermen. Ten slotte wordt ingegaan op de nieuwe bepaling die betrekking heeft op openbare seksuele intimidatie. Hoewel deze bepaling niet is opgenomen in de nieuwe titel Seksuele misdrijven is het nuttig om kennis te nemen van de inhoud van deze nieuwe bepaling die eveneens met ingang van 1 juli 2024 is ingevoerd.

Blok C bevat een aantal overkoepelende onderwerpen die van belang zijn voor een beter begrip van de ingrijpende wijzigingen die per 1 juli 2024 zijn ingegaan. Aandacht zal worden besteed aan de bewijsproblematiek in zedenzaken, de objectivering van de leeftijden en de bijzondere verjaringsregels.

■ **Doelstellingen**

Na afloop van deze juridische nascholing:

- heeft u inzicht in de wijzigingen die zijn ingevoerd met de inwerkingtreding van de Wet seksuele misdrijven per 1 juli 2024;
- bent u bekend met de gewijzigde terminologie en nieuwe bestanddelen van de bepalingen die betrekking hebben op seksuele misdrijven en kunt u die in praktijksituaties toepassen;
- bent u op de hoogte van het nieuwe ‘consentmodel’ (de nieuwe strafbaarstellingen van aanranding en verkrachting) en weet u welke seksuele gedragingen strafbaar zijn en welke niet;
- bent u in staat een effectieve verdediging te voeren in zedenzaken.

■ *Opmerking*

Deze cursus is in drie blokken verdeeld. U zult voor Blok A en B samen ongeveer 2,5 uur nodig hebben. Voor Blok C is een half uur voldoende. Mogelijk beklijft de stof beter als u de nascholing in meerdere gedeelten doorwerkt.

■ *Criteria toets*

U slaagt voor de eindtoets als u minimaal 6 van de 10 vragen juist hebt beantwoord. U kunt tweemaal herkansen.

■ *Over de docent*

Mr. Ivonne Leenhouders is als strafrechtadvocaat verbonden aan Jebbink Soeteman advocaten in Amsterdam. Zij is gespecialiseerd in het bijstaan van verdachten in zedenzaken. Daarnaast is zij als buitenpromovenda verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar zij onderzoek doet naar de strafbaarstelling van seksueel contact binnen functionele afhankelijkheidsrelaties. Ivonne geeft cursussen en trainingen over de nieuwe Wet seksuele misdrijven en heeft in de voorbereidende fase van de nieuwe wetgeving deelgenomen aan diverse expertbijeenkomsten over de voorgenomen wetswijziging.

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennis is van dit onderwerp, kunt u vrijblijvend de pretoets maken. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor uw eindscore.

- 1 De leeftijd voor seksuele meerderjarigheid is, behoudens enkele uitzonderingen:
 - A 18 jaar.
 - B 21 jaar.
 - C 16 jaar.

- 2 De maximale proeftijd bij een veroordeling voor het bezit van kinderporno is 10 jaar.
 - A Dit antwoord is juist.
 - B Dit antwoord is onjuist.

- 3 Bij een verdenking van 'aanstootgevend gedrag' (art. 254b Sr) is geen voorlopige hechtenis mogelijk.
 - A Dit antwoord is juist.
 - B Dit antwoord is onjuist.

- 4 In het nieuwe art. 239 Sr (definitiebepaling) wordt limitatief omschreven wat wordt verstaan onder 'met een persoon seksuele handelingen verrichten'.
 - A Dat is juist.
 - B Dat is onjuist.
 - C Dit is nog onduidelijk.

- 5 In het nieuwe consentmodel is het criterium voor strafbaarheid:
 - A seksueel contact tegen de wil
 - B seksueel contact terwijl er sprake is van een ontbrekende wil
 - C seksueel contact na doorbreken van de wil

- 6 Voor een bewezenverklaring van art. 250 Sr (verkrachting in de leeftijds-categorie beneden de 12 jaar) is vereist dat de verdachte wist of redelijkerwijs kon vermoeden dat het slachtoffer nog geen 12 jaar oud was.
 - A Dit is juist.
 - B Dit is onjuist.

- 7 Voor een bewezenverklaring van art. 252 Sr (kinderpornografie) is vereist dat vaststaat dat de afgebeelde persoon de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt.
- A Dit antwoord is juist.
 - B Dit antwoord is onjuist.
- 8 Bij de nieuwe schulddelicten (art. 240 en 242 Sr) gaat het om:
- A bewuste schuld
 - B onbewuste schuld
 - C zowel bewuste als onbewuste schuld
- 9 Onder de nieuwe zedenwet is het vereist dat voorafgaand aan het seksuele contact expliciet goedkeuring hiervoor wordt gegeven.
- A Dat is juist.
 - B Dat is onjuist.
- 10 Bij seksueel contact in een 'hiërarchisch' ongelijkwaardige relatie, zoals in de sport- of cultuursector, kan sprake zijn van een ontbrekende wil omdat de wilsuiting gebrekkig tot stand is gekomen.
- A Dat is juist.
 - B Dat is onjuist.

De achtergrond van de wetwijziging

Met ingang van 1 juli 2024 is de Wet seksuele misdrijven (verder: WSM) in werking getreden. Deze wetwijziging kende een lange aanloop. Al in 2013 heeft de Afdeling advisering van de Raad van State, bij de implementatie van een Europese richtlijn op het gebied van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen, kritische opmerkingen gemaakt over de ingewikkeldheid van de zedentitel.¹ Geconstateerd werd dat de vele nieuwe strafbepalingen en strafverzwarringsgronden die in de loop der jaren aan de zedentitel waren toegevoegd zorgden voor onduidelijkheid, onder meer vanwege een overlap tussen verschillende strafbepalingen met verschillende strafmaxima.

De kritische opmerkingen van de Afdeling advisering van de Raad van State hebben er uiteindelijk toe geleid dat de toenmalige minister van Veiligheid en Justitie opdracht heeft gegeven aan het WODC voor het uitvoeren van een onderzoek naar een herziening van de zedendelicten. In dit onderzoek, dat is uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen, stond de onderzoeksvraag centraal of Titel XIV Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht in termen van samenhang, complexiteit en normstelling, geheel of gedeeltelijk zou moeten worden herzien. De uiteindelijke conclusie van het WODC-onderzoek was dat een integrale herziening van de zedentitel nodig was. Deze titel zou toegankelijker kunnen worden vormgegeven en daarnaast zou ook de beschermingsomvang op een aantal onderdelen nader moeten worden bezien. Het WODC-onderzoek 'Herziening van de zedendelicten?' is online beschikbaar en bevat nuttige achtergrondinformatie bij de in de wet aangebrachte wijzigingen.

De bevindingen uit het WODC-onderzoek zijn door de minister overgenomen en een integrale wijziging van de gehele zedentitel werd voorbereid. De gehele titel moest worden gemoderniseerd, waarbij ook de mogelijkheden werden onderzocht om de strafrechtelijke bescherming tegen digitale ontucht te verbeteren. Het traject dat vervolgens in gang werd gezet, was uitgebreid en omvangrijk. Na een uitgebreide consultatie van experts (rechtsgeleerden) en diverse focusgroepen van mannen en vrouwen vond in 2020 de internetconsultatie plaats van het 'voorontwerp van de Wet seksuele misdrijven'. De grote hoeveelheid aan reacties op dit voorontwerp

leidde tot diverse aanpassingen in het wetsvoorstel en een nieuwe internet consultatieronde in 2021. Een aangepaste versie van het wetsontwerp² werd aangeboden aan de Tweede Kamer, waar het op 4 juli 2023 werd aangenomen. Uiteindelijk werd het wetsvoorstel op 19 maart 2024 door de Eerste Kamer aangenomen en is het op 1 juli 2024 in werking getreden.³

Uit de toelichting op het uiteindelijke wetsvoorstel volgt dat een modernisering van de zedentitel noodzakelijk werd geacht vanwege de verschillende maatschappelijke, technologische en juridische ontwikkelingen. Hierbij wordt nadrukkelijk gewezen op het feit dat, mede onder invloed van internationale ontwikkelingen, de opvattingen binnen de samenleving over seksuele grensoverschrijding de afgelopen jaren strikter zijn geworden en de grenzen van strafwaardig gedrag zijn verschoven. Ook zijn als gevolg van technologische ontwikkelingen andere en nieuwe online verschijningsvormen van seksuele grensoverschrijding ontstaan, waarvan in het bijzonder kinderen slachtoffer worden. Geconcludeerd wordt dat de strafwet tekortschiet in de bescherming tegen (online) seksueel geweld, seksueel kindermisbruik en seksueel getint overlastgevend gedrag. De nieuwe, herziene, Titel XIV Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht, moet een oplossing bieden voor de geconstateerde leemten en voor de onduidelijke en verouderde structuur van de ‘oude zedentitel’.

Voor advocaten die bijstand verlenen aan verdachten in zedenzaken is het van groot belang een goed inzicht te krijgen in de ingrijpende wijzigingen die met ingang van 1 juli 2024 zijn ingevoerd. Daarnaast is het van belang een goed beeld te hebben van de inhoudelijke verschillen tussen de oude wetgeving en de nieuwe bepalingen omdat de praktijk in de komende jaren te maken zal krijgen met zowel de bepalingen uit de oude zedentitel als de nieuwe bepalingen uit de titel Seksuele misdrijven. Seksuele misdrijven kennen immers een bijzondere verjaringsregeling (hierop zal in Blok C nader worden ingegaan), die maakt dat slachtoffers vele jaren later nog aangifte kunnen doen van een seksueel delict. Op gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden vóór 1 juli 2024 blijven de oude bepalingen van toepassing, waardoor kennis van zowel de oude als de nieuwe bepalingen noodzakelijk blijft.

Om een beter inzicht te krijgen in de aard en omvang van de wetswijziging is de volledige tekst van zowel de oude Titel XIV ‘Misdrijven tegen de zeden’ (bijlage 1) als van de nieuwe Titel XIV ‘Seksuele misdrijven’ (bijlage 2) achterin deze publicatie opgenomen. Als derde bijlage is een transponeringstabel opgenomen waarin overzichtelijk is weergegeven waar bepaalde onderdelen van oude bepalingen zijn terug te vinden in de nieuwe wetsartikelen (bijlage 3).

Het Openbaar Ministerie heeft inmiddels ook een nieuwe Aanwijzing gepubliceerd.

■ *Links*

- Het WODC-onderzoek naar de noodzaak tot herziening van de zedentitel is integraal te vinden op repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2086 en bevat een schat aan informatie voor iedere advocaat die zedenzaken doet. Het rapport geeft vooral een goed inzicht in een aantal juridische vraagstukken die speelden onder de oude zedentitel en waarvoor de WSM een oplossing beoogt te bieden.
- Achter in deze publicatie is als bijlage 1 opgenomen Titel XIV Boek 2 (Misdrijven tegen de zeden) zoals deze gold op 30 juni 2024, direct voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Wet seksuele misdrijven.
- Als bijlage 2 is opgenomen de nieuwe Titel XIV Boek 2 (Seksuele misdrijven) zoals deze geldt vanaf 1 juli 2024.
- De nieuwe Aanwijzing seksuele misdrijven van het Openbaar Ministerie (geldend vanaf 1 juli 2024) is te vinden op www.overheid.nl/BWBR0049896/2024-07-01

A2

Nieuwe definitiebepaling (art. 239 Sr)

CASUS 1

Kevin

Kevin (19 jaar) heeft een relatie met Sandra (17 jaar). Ze kennen elkaar van school en hebben al een tijdje verkering. Omdat de ouders en broers van Sandra het niet goed vinden dat zij een vriendje heeft, zien zij elkaar stiekem en hebben ze seksueel contact in de woning van Kevin. Op een avond vallen ze samen in het bed van Kevin in slaap en komt Sandra niet op de afgesproken tijd thuis. Haar broer Mike gaat woedend op zoek naar zijn zusje en ziet haar fiets staan voor de deur van Kevin. Hij belt aan en als hij binnen wordt gelaten stuurt hij zijn zusje woedend naar huis. Vervolgens dreigt hij Kevin dood te maken. Hij is woest en dwingt Kevin een pollepel in zijn eigen anus te stoppen en heen en weer te bewegen. Kevin is doodsbang, alleen en kan niet tegen de spierballen van Mike op. Hij doet dus wat Mike van hem vraagt en brengt de steel van een pollepel in zijn anus en beweegt hem heen en weer. Uiteindelijk koelt Mike af en gaat hij naar huis. Als Kevin wat is bijgekomen van alles gaat hij naar de politie om aangifte te doen. Mike wordt aangehouden en vervolgd voor de verkrachting van Kevin. Volgens de officier van justitie is er immers sprake van het onder dwang seksueel binnendringen van het lichaam van Kevin. Dit past in de delictsomschrijving van verkrachting (art. 242 Sr) zoals deze bepaling gold tot aan 1 juli 2024.

a Is in deze situatie sprake van het ‘seksueel binnendringen van het lichaam’ in de zin van art. 242 Sr (oud)?

b Heeft Mike zich schuldig gemaakt aan verkrachting in de zin van art. 242 Sr (oud)?

c Is uw antwoord op vraag b anders als het incident heeft plaatsgevonden na inwerkingtreding van de WSM per 1 juli 2024?

■ **Definitiebepaling art. 239 Sr**

De nieuwe titel Seksuele misdrijven begint met een definitiebepaling in art. 239 Sr:

Artikel 239

1. In deze titel wordt onder degene die met een persoon seksuele handelingen verricht mede verstaan: degene die een persoon seksuele handelingen laat verrichten met diegene, met zichzelf of met een derde, dan wel degene die een persoon seksuele handelingen laat ondergaan door een derde.

2. In deze titel wordt onder degene die met een kind seksuele handelingen verricht mede verstaan: degene die een kind seksuele handelingen laat verrichten met diegene, met zichzelf of met een derde, dan wel degene die een kind seksuele handelingen laat ondergaan door een derde.

3. In deze titel wordt onder visuele weergave mede verstaan: gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen of een gegevensdrager bevattende gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen.

Wat allereerst opvalt, is dat in deze bepaling de term ‘seksuele handelingen’ wordt gebruikt en niet ‘ontuchtige handelingen’. Deze wijziging is in de gehele nieuwe titel doorgevoerd. Voorheen werd in diverse bepalingen gesproken over *ontuchtige handelingen*, waarmee werd bedoeld op seksuele handelingen in strijd met de sociaal-ethische norm. In de memorie van toelichting bij de WSM wordt hierover opgemerkt dat alle seksuele handelingen die in de in de nieuwe artikelen 246 tot en met 250 Sr omschreven omstandigheden plaatsvinden, in zichzelf reeds in strijd zijn met de sociaal-ethische norm. Van seksuele handelingen die daarmee niet strijdig zijn is, mede in het licht van de veranderende maatschappelijke opvattingen